UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, Katedra politologie

Oliver Války

Herbert Samuel a jeho pôsobenie v Palestíne

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Oliver Války**

Vedoucí práce: **PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

Války, Oliver. 2017. Herbert Samuel a jeho pôsobenie v Palestíne. Praha.

Bakalářská diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí diplomové práce …… **PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.**.

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá kariérou Herberta Samuela a najmä jeho pôsobením v Palestíne. Jeho víziou Palestíny, ktorú popísal v kabinetnom memorande Budúcnosť Palestíny. Práca rieši okolnosti jeho menovania do funkcie prvého vysokého komisára v Palestíne. Zaoberá sa aj násilnosťami v roku 1920 a 1921 a reakciami na tieto ozbrojené strety. Na príklade elektrifikácie Palestíny a výmeny pôdy pre berberské kmene ukazuje ako Herbert Samuel postupoval pri aplikácií svojej politiky. Rovnako je riešená snaha Samuela vytvoriť fungujúce inštitúcie a zapojiť najmä arabskú komunitu do správy Palestíny. Práca stručne opisuje aj Samuelovu činnosť po návrate do Británie v roku 1925.

Abstract

This bachelor thesis deals with career and activities of Herbert Samuel - first High commisioner in Mandatory Palestine. He was appointed in 1920 shortly after violent riots, we follow his reactions to this events as well as his policies, and aproaches to different local native comunities like for example berber tribes.

Klíčová slova

Herbert Samuel, Britský mandát Palestína, Churchillova Biela kniha, imigrácia, Budúcnosť Palestíny

Keywords

Herbert Samuel, Mandatory Palestine, Churchill White Paper, immigration, The Future of Palestine

Rozsah práce: 74 tisíc znakov

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne **1. 1. 2017** Oliver Války

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Jaromírovi Soukupovi, Ph.D. za dobré rady a ochotnú pomoc.

Institut politologických studií
Projekt bakalářské práce

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Teze bakalářské práce

Herbert Samuel a jeho pôsobenie v Palestíne

Jméno: Oliver Války
Předmět: Bakalářský seminář I.
Obor: Politologie a mezinárodní vztahy
Ročník: 3.
Akademický rok: 2014/2015

PhDr. Jaromír Soukup, Ph.Dr

Vymedzenie témy:

Práca sa bude zaoberať najmä pôsobením Herberta Samuela v Palestíne, rovnako aj jeho memorandom „Budúcnosť Palestíny“, ktoré vydal v roku 1915 ako minister britskej vlády a ktoré ovplyvnilo názory kabinetných ministrov na zahraničnú politiku vo vzťahu k Palestíne počas a po skončení Prvej svetovej vojny.
Memorandum malo vplyv na neskoršie vyjednávania o Sykes–Picotovej dohode v roku 1916 a následne v roku 1917 o Balfourovej deklarácii.
Práca sa bude venovať aj samotným procesom jeho vymenovania Vysokým komisárom pre Palestínu, ktoré prebehlo v roku 1920, teda dva roky predtým, ako Rada Ligy Národov udelila Británii mandát nad Palestínou.
jeho administratívou do roku 1925.
Práca sa bude týkať aj Bielej knihy z roku 1922, takzvanej Churchillovej Bielej knihy, v ktorej vtedajší britský minister pre kolónie Winston S. Churchill predstavil ucelený pohľad londýnskej vlády na situáciu v Palestíne a objasnil predchádzajúce deklarácie.
Venovať sa budeme rovnako aj správe o administrácií Palestíny medzi rokmi 1920 a 1922, ktorá bola vypracovaná pre Ligu Národov počas administratívy Herberta Samuela a ktorá informovala o správe Palestíny pred oficiálnym udelením mandátu Ligou národov.
Budeme porovnávať reakcie a prístup palestínskeho židovského a arabského obyvateľstva k vytváraným mandátnym inštitúciám, voľbám, britskej imigračnej politike a podobne.

Ciele práce:

Cieľom práce bude analyzovať vplyv Herberta Samuela na britskú zahraničnú politiku smerom k Palestíne jeho memorandom Budúcnosť Palestíny, rovnako aj jeho menovanie Vysokým komisárom a samotnú jeho administratívu v Palestíne do roku 1925.
Tak isto aj britskú politiku v období jeho administratívy. Pokúsime sa porovnať rozdielny prístup židovského a arabského obyvateľstva ku krokom Samuelovej administratívy a mandátnym inštitúciám.

Metodológia:

K vymedzenej téme bakalárskej práce budeme pristupovať ako k prípadovej štúdií. Použijeme takzvanú metódu rozboru procesu (process tracing), ktorá bude zrejme metódou najvhodnejšou. Snahou je nasledovať a popísať reťazec udalostí a rozhodnutí, ktoré viedli k určitému výsledku.
Budeme porovnávať reakcie a prístup palestínskeho židovského a arabského obyvateľstva k vytváraným mandátnym inštitúciám, voľbám a podobne.

Predpokladaná osnova práce:

1. Úvod
   - Herbert Samuel
   - Cesta k vzniku britského mandátu nad Palestínou

2. Memorandum Budúcnosť Palestíny

3. Menovanie Herberta Samuela Vysokým komisárom pre Palestínu
   - Okolnosti, proces a reakcie na menovanie Herberta Samuela

4. Administratíva Herberta Samuela
   - Vytvorenie Najvyššej moslimskej rady
   - Legislatívna rada
   - Voľby v roku 1923

5. Správa o administrácií Palestíny v období 1920–1922 pre Ligu Národov

6. „Churchillova Biela kniha“

7. Záver

Prehľad literatúry:

Základné informácie o vývoji myšlienky židovského štátu a sionizmu získame z knihy Paula Johnsona, Dějiny židovského národa. Táto kniha sa venuje židovským dejinám ako celku od prvých doložených prameňov až po súčasnosť, je teda komplexným zdrojom informácií a vývoji myšlienok na samostatný štát najmä v židovskom ale aj v nežidovskom prostredí.
Život a situáciu v Palestíne popisuje Sherman v knihe Mandate Days: British Lives in Palestine, 1918–1948. Autor tu popisuje bežný život v Palestíne počas troch dekád britského mandátu a tak isto aj vplyv politických rozhodnutí, nariadení a zmien v tomto období.
O Herbertovi Samuelovi a jeho politike v Palestíne hovorí kniha Herbert Samuel and the Palestine problem od Wassersteina.
Palestine Immigration Policy under Sir Herbert Samuel: British, Zionist and Arab Attitudes od Gordona a Masseka rieši otázky príchodu nových imigrantov do oblasti a porovnáva prístupy dvoch dotknutých komunít.
Pracovať budeme aj s primárnymi zdrojmi ako „Churchillova Biela kniha“ alebo správa pre Ligu národov z roku 1923.

Zoznam literatúry:

- JOHNSON, Paul. Dějiny židovského národa. 1. vyd. Řevnice: Rozmluvy, 1996, 591 s. ISBN 80-853-3631-6.
- A. J. Sherman (2001). Mandate Days: British Lives in Palestine, 1918–1948. The Johns Hopkins University Press. ISBN 0-8018-6620-0.

- Paris, Timothy J. (2003). Britain, the Hashemites and Arab Rule, 1920–1925: The Sherifian Solution. London: Routledge. ISBN 0-7146-5451-5
- WASSERSTEIN, BERNARD. Herbert Samuel and the Palestine problem. ISBN 10.1093/ehr/xci.ccclxi.753.
- WASSERSTEIN, Bernard. The British in Palestine: the mandatory government and Arab-Jewish conflict, 1917-1929. 2nd ed. Cambridge, Mass., USA: B. Blackwell, 1991, xi, 273 p. ISBN 06-311-7574-1.
- SEGEV, by Tom. One Palestine, complete: Jews and Arabs under the British mandate. Reprint. London: Little, Brown, 2000. ISBN 03-166-4859-0.
- GORDON, David C. a M. MASSEK. Palestine Immigration Policy under Sir Herbert Samuel: British, Zionist and Arab Attitudes. International Migration Review. 1982, 16(3): 692-775. DOI: 10.2307/2545387.

Použitá literatúra:

- JOHNSON, Paul. Dějiny židovského národa. 1. vyd. Řevnice: Rozmluvy, 1996, 591 s. ISBN 80-853-3631-6.
- A. J. Sherman (2001). Mandate Days: British Lives in Palestine, 1918–1948. The Johns Hopkins University Press. ISBN 0-8018-6620-0.
- BERGER, Earl a Christopher SYKES. Cross Roads to Israel. Palestine from Balfour to Bevin. ISBN 10.2307/40199714.
- Bennett, A. and A.L. George (2001). "Case Studies and Process Tracing in History and Political Science: Similar Strokes for Different Foci" in C. Elman and M.F. Elman (eds.)Bridges and Boundaries: Historians, Political Scientists, and the Study of International Relations. Cambridge, MA: MIT Press pp. 137–166.
- Levy JS (2008): Case Studies: Types, Designs, and Logics of Inference, Conflict Management and Peace
- Science, vol. 25, pp. 1–18

Obsah

1. ÚVOD 1

2. Cesta k vzniku „Mandátu Palestína“ 3

2.1 Palestína pred skončením Prvej svetovej vojny 3

2.2 Udelenie mandátu Británii 4

2.3 Herbert Samuel ako Vysoký Komisár 4

2.4 Samuelove memorandum „Budúcnosť Palestíny“ 7

3. Palestína po príchode Herberta Samuela 11

3.1 Samuelov príchod 11

3.2 Násilnosti na Nebi Musa 11

3.3 Násilnosti v Jaffe a následný vývoj 13

3.4 Vyšetrovanie Haycraftovej komisie 15

4. Postoje britskej vlády k vývoju v Palestíne 17

4.1 Prístup k Palestíne 17

4.2 Churchillova Biela kniha 18

4.3 Finančný aspekt 20

5. Politika mandátnej správy v Palestíne 22

5.1. Elektrifikácia Palestíny 22

5.2 Ghor – Mudawarrská dohoda23

5.3 Tvorba politických inštitúcii 24

5.4 Mandát Palestína 25

5.5 Voľby do Legislatívnej rady 26

6. Koniec Samuela ako Vysokého komisára 29

6.1 Následný vývoj v Palestíne 29

6.2 Samuel po odchode z Palestíny 31

ZÁVER 33

POUŽITÁ LITERATÚRA 36

1. Úvod

Situácia na území niekdajšieho britského mandátu pre Palestínu, sa v priebehu storočí menila. Prvá svetová vojna bola zlomovým okamihom, pre tento región, od tohto obdobia až do súčasnosti je život v tomto regióne určovaný najmä násilnými stretmi, konfliktmi a vojnami. Pokusy o vytvorenie dlhodobo fungujúceho mieru opakovane zlyhávali a pravdepodobne situácia nebude iná ani v najbližšej budúcnosti.

Táto Bakalárska práca sa usiluje preskúmať úplný začiatok aktuálnej konfliktnej situácie, teda obdobie po konci Prvej svetovej vojny až do roku 1925, teda do momentu, kedy z Palestíny odišiel jej prvý Vysoký komisár Herbert Samuel.

Práca odpovedá na otázky, čo priviedlo Britániu k tomu typu sionistickej politiky, ktorý v Palestíne vykonávala, prečo sa ho napriek komplikáciám, násiliu a neúspechoch rozhodla nemeniť, alebo sa dokonca stiahnuť z Palestíny úplne a aký vplyv mala na situáciu v Palestíne londýnska politiky a aký vplyv mala administratíva Herberta Samuela?

Herbert Samuel bol prvým mužom židovskej viery, ktorý zastával výkonnú mocenskú pozíciu na území Palestíny od zlyhania povstania vedeného Šimonom Bar Kochbom v roku 135 nášho letopočtu proti nadvláde Rímskej ríše. Jeho vierovyznanie je ale menej relevantné, ako jeho politické presvedčenie. Herbert Samuel od mladého veku veril v právo židovského národa na návrat do Zasľúbenej zeme a rovnako veril v reálne uskutočnenie tohto zámeru nenásilným spôsobom a bez nátlaku na pôvodné palestínske obyvateľstvo. Jednou zo silných pilierov Samuelovho sionistického presvedčenia bolo viera, že vybudovanie židovského štátu v Palestíne pomôže chudobnému a nerozvinutému arabskému a kresťanskému obyvateľstvu, ktoré nemalo prístup k zdrojom, investíciám, školstvu, infraštruktúre a iným súčastiam modernej liberálnej spoločnosti.

Hneď po vypuknutí Prvej svetovej vojny Samuel správne odhadol, že problémová Osmanská ríša tento konflikt neprežije, čím sa otvárala skvelá príležitosť pokročiť v pláne na vybudovanie nejakej formy židovského štátu rázne dopredu. Samuel vypracoval memorandum, v ktorom všetkým relevantným politikom svojej doby predstavil svoju víziu Budúcnosti Palestíny. Samuelova vízia bolo vízia liberála a sionistu v dobe, ktorá čoraz viac sionizmu a liberalizmu nepriala. Napriek tomu dostal Samuel šancu podieľať sa realizácií svojho plánu pre Palestínu.

V tejto práci sa rovnako pokúsime predstaviť jeho zámer pre územie Palestíny, popísať situáciu, ktorá predchádzala jeho menovaniu do funkcie vysokého komisára, teda hlavy mandátnej vlády. Budeme sa rovnako zaoberať aj niektorými vybranými rozhodnutiami vysokého komisára. Jeho motívmi, zámermi a výsledkami na pozadí politickej, náboženskej a ekonomickej situácie v Palestíne v období od roku 1920 do roku 1925.

Bakalárska práca sa v konečnej verzii od vypracovaného projektu bakalárskej práce v určitých momentoch odkláňa, k zmenám prišlo najmä z dôvodu toho, že počas vypracovávaní témy sa ukázalo ako relevantnejšie venovať výraznejší diel pozornosti rozhodnutiam a situácií, ktoré sa odohrávali v Londýne, pretože na Palestínu samotnú mali enormný vplyv. Takisto sa ako nevhodný ukázal medotologický postup process tracing.

2. Cesta k vzniku „Mantádu Palestína“

2.1 Palestína pred skončením Prvej svetovej vojny

Osmanská ríša, do ktorej spadalo územie Palestíny, stála počas Prvej svetovej vojny spoločne s Nemeckom, Rakúskom – Uhorskom a Bulharskom na strane bojujúcej proti Británii (a jej spojencom Francúzsku, Rusku, Taliansku). V arabskom svete, rovnako aj v iných krajinách zapojených do konfliktu, sa roky predchádzajúce vypuknutiu vojny v roku 1914 niesli v duchu rastúceho militarizmu a najmä nacionalizmu. Protichodné záväzky britskej vlády urobené v priebehu Prvej svetovej vojny týkajúce sa budúceho vývoja v Palestíne a na Blízkom východe znamenali rozdielne očakávania vo svetovej židovskej komunite a v Arabskej populácií a stali sa predzvesťou dlhotrvajúceho konfliktu.

Takzvanou Balfourovou deklaráciou z 2. novembra 1917, teda listom od ministra zahraničných vecí Spojeného kráľovstva Jamesa Arthura Balfoura lídrovi židovskej komunity Walterovi Rodschildovi, akceptovala vláda Británie právo židovského národa na vytvorenie Národnej židovskej domoviny v Palestíne a prisľúbila podporu v týchto snahách, s ohľadom na náboženské práva miestnych obyvateľov (Yapp 1987).V rozpore s týmto záväzkom boli ale zámery zahraničnej politiky Spojeného kráľovstva predostreté v korešpondencii medzi šerifom Mekky Husseinom[1] a britským Vysokým komisárom v Egypte Henrym McMahonom, ktorá prebiehala medzi 14. júlom 1915 a 30. januárom 1916. V tejto korešpondencií sa Británia zaviazala podporiť snahy o vytvorenie arabského štátneho celku na území, ktoré si nebude nárokovať Francúzsko. Výmenou za povojnovú podporu Británie mala byť arabská revolta voči Osmanskej ríši.

Vymedzenie území povojnového vplyvu prebehlo v Sykes-Picotovej dohode podpísanej 16. mája 1916 oficiálne nazvanej Dohoda Asia Minor. Pôvodne tajná dohoda medzi Britániou a Francúzskom (so súhlasom cárskeho Ruska) bola zverejnená v ruských a britských novinách na konci novembra 1917. Británii malo po vojne pripadnúť územie medzi Stredozemným morom a riekou Jordán, územie dnešného Jordánska, južného Iraku a prístavy Haifa a Acre. Francúzsko si nárokovalo územia dnešnej Sýrie, Libanonu časť Iraku a Turecka. Rusku mala podľa dohody pripadnúť správa Istanbulu, Arménska a Marmarské more s Bosporom a

[1] Šerif Mekky a Mediny bola oficiálna funkcia správcu a lídra svätých moslimských miest, tradícia odkazujúca na priamych potomkov proroka Mohameda.

Dardanellmi. Súčasťou dohody bol aj záväzok, že vnútorné členenie jednotlivých území bude vzájomne konzultované medzi mocnosťami, ale aj so šerifom Mekky (Biger 2004).

Po tom, čo na verejnosť prenikli informácie o odporujúcich si záväzkoch Veľkej Británie, vydalo sedem členov Strany sýrskej jednoty (Rafiq al-Azm, Kamal alQassab, Mukhtar al-Sulh, Abd al-Rahman Shahbandar, Khaled al-Hakim, Fauzi alBakri, Hasan Himadeh) memorandum, v ktorom žiadali vyjasnenie postoju vlády Spojeného kráľovstva. V reakcií na túto výzvu vydal 16. júna 1918 Henry McMahon takzvanú Deklaráciu siedmym, v ktorej sa Británia zaväzuje ustanoviť po vojne na okupovaných arabských územiach takú vládu, s ktorou bude súhlasiť miestne obyvateľstvo (Paris 2003). Spojené kráľovstvo tak Arabom priznalo právo na sebaurčenie, podľa ktorého mali sami rozhodnúť o povojnovej budúcnosti Arabského sveta, vrátane územia Palestíny (Friadman 2000).

Arabské obyvateľstvo Palestíny tak očakávalo ustanovenie takej formy vlády, ktorá by zodpovedala ich výraznému nacionálnemu sentimentu. Arabské povstanie prispelo k pádu Osmanskej ríše a víťazstvo Britov v spolupráci s arabskými jednotkami malo znamenať šancu na samourčenie arabského národa.

2.2 Udelenie mandátu Británii

Britská armáda dobila Jeruzalem v decembri 1917 a na tejto operácii sa podieľali aj tri prápory Židovskej légie. Británia na konci Prvej svetovej vojny okupovala takmer celý blízky východ. Územie Palestíny bolo presne definované až na Parížskej mierovej konferencii a predstavuje približne územie tvorené dnešným Jordánskom (Transjordánsko), Izraelom a palestínskymi územiami (Palestína).

V Paríži bolo zároveň rozhodnuté o tom, že toto územie pripadne pod mandátnu správu Británie. Jedným z hlavných cieľov, ktoré mal mandát dosiahnuť, bolo napĺňanie Balfourovej deklarácie, teda budovania Židovskej národnej domoviny na území Palestíny.

2.3 Herbert Samuel ako Vysoký Komisár

Po voľbách v decembri 1918 sa najhorúcejším kandidátom na post hlavy administratívy v Palestíne, teda post Vrchného komisára stal Herbert Samuel, vzhľadom na svoj pôvod a politickú kariéru. Menovanie Herberta Samuela do najvyššej výkonnej funkcie v Palestíne

vzbudzovalo mnohé kontroverzie najmä kvôli Samuelovmu židovskému pôvodu a faktu, že bol známym zástancom sionizmu.

Sir Herbert Samuel sa narodil šiesteho novembra 1870 v anglickom meste Liverpool. Samuel bol vychovaný v židovskej viere, ale počas štúdia na univerzite v Oxforde v roku 1892 sa vzdal viery a stal sa ateistom, o čom informoval svoju matku listom. (Samuel 1945) Napriek tomu ale naďalej praktizoval významné židovské obrady a do konca života bol prominentným členom židovskej komunity. V roku 1902 bol po dvoch prehratých voľbách prvýkrát zvolený do dolnej komory britského parlamentu ako člen Liberálnej strany za volebný obvod Cleveland. V roku 1909 bol prvýkrát menovaný členom vlády v kabinete premiéra Herberta Henryho Asquitha. Postupne zastával post kancelára vojvodstva Lancaster, ministra pôšt, predsedu Rady miestnej vlády a ministra vnútra. (Wasserstein 1992) Vo funkcii ministra vnútra musel riešiť problém s nedostatkom mladých mužov, ktorí by boli schopní narukovať, ktorý sa snažil vyriešiť tím, že ponúkol možnosť ruským utečencom, z ktorých bola veľká časť Židov, narukovať do radov armády Britského impéria, inak by sa museli vrátiť späť do Ruska a bojovať v cárskej armáde (Alderman 1992, 237-238).

Herbert Samuel sa v reakcií na výmenu na premiérskom poste vzdal v decembri roku 1916 kresla ministra vnútra, napriek ponuke nového predsedu vlády, aby vo funkcií pokračoval. Samuel nepatril medzi zástancov rozšírenia všeobecného volebného práva aj na ženy, ale zmenil svoju pozíciu a v roku 1918 dokonca navrhol zmenu zákona, ktorá ženám priznávala pasívne volebné právo. Tento návrh bol parlamentom schválený veľmi rýchlo a to 274 hlasmi proti 25 hlasom dvadsiateho tretieho októbra. Vláda tlačila na rýchle schválenie návrhu, aby nový zákon platil už pri všeobecných voľbách 14. decembra 1918. Vo voľbách roku 1918 sa Herbertovi Samuelovi nepodarilo obhájiť svoje kreslo člena parlamentu po tom, čo vláda vyjadrila podporu jeho oponentovi z bývalej Liberálno unionistickej strany[2] (Wasserstein 1992).

[2] Liberálno unionistická strana bola britská politická strana založená v roku 1886, z fakcie odtrhnutej z Liberálnej strany. V roku 1912 sa spojila s Konzervatívnou stranou, s ktorou predtým spolupracovala v aliancii.

Herbert Samuel patril medzi známych sionistov[3], už na konci roku 1914 sa stretol s Chaimom Waizmannom[4]. Pri stretnutí sa Samuel netajil svojim sionistickým presvedčením, ktoré podľa Wizmannových memoárov presahovalo jeho vlastné. Samuel označil jeho požiadavky za priveľmi umiernené a hovoril o tom, že židovský národ by mal byť pripravený na presun do Svätej zeme hneď po tom, ako tam skončí vojna. Predpokladal, že Židia po celom svete budú musieť priniesť veľké, najmä finančné a politické, obety. Bude potrebné v Palestíne vybudovať dopravnú infraštruktúru, prístavy, univerzity, školský systém. Dokonca pri stretnutí s Weizmannom hovoril o novom modernom Jeruzalemskom chráme, ktorý by bol znovu symbolom jednoty židovského národa. Weizmannovi ale o svojich teoretických plánoch nechcel prezradiť detaily, pretože ešte neboli finalizované. (Weizmann 1983)

Proti menovaniu Samuela Vysokým komisárom argumentoval najmä Poľný Maršal Edmund Allenby, ktorý v tom čase zastával pozíciu Vysokého Komisára v Egypte a Sudáne a stál na čele vojenskej vlády v Palestíne, ktorá územie spravovala až do menovania civilnej vlády na čele so Samuelom. Allenby tvrdil, že jeho menovanie do tejto funkcie v čase kedy ešte nebola podpísaná mierová zmluva s Osmanskou ríšou bolo ilegálne a v rozpore s Hagueskou konvenciou[5] a vojenským právom. (Knox 1981, 153)

Ďalším relevantným odporcom menovania Samuela do tejto funkcie bol toho času hlavný správca okupovaného palestínskeho územia generál Louis Bols. Ten vyjadril svoje obavy z toho, ako prijali správu o možnom menovaní Samuela samotní moslimskí a kresťanskí obyvatelia Palestíny, ktorí boli správou o pravdepodobnom príchode Herberta Samuela znepokojení a sklamaní, pretože predpokladali, že jeho administratíva bude jednostranne zameraná v prospech židovskej menšiny a bude znamenať intenzívne presadzovanie myšlienok sionizmu a snáh o zrealizovanie Židovej národnej domoviny. Pôvodné obyvateľstvo Palestíny sa výrazne negatívnejšie stavalo k vláde vedenej človekom, ktorého nepovažovali za Brita, ale za žida, ako k vláde vedenej britským kresťanom.(Ingrams 2010, 105)

[3] Sionizmus je nacionálne a politické hnutie, ktorého cieľom je znovuvybudovanie židovského štátu na území Svätej zeme.
[4] Chaim Waizmann (1874 – 1952) bol sionistický vodca, prezident Svetovej sionistickej organizácie a prvý prezident štátu Izrael.
[5] Hagueska konvencia bola séria medzinárodných zmlúv podpísaných v Hagueu v rokoch 1899 a 1907, ktoré určovali pravidlá vojnových konfliktov, vojnového práva a medzinárodného práva.

Louis Bols formuloval svoje obavy z možných násilností v prípade, že by londýnska vláda skutočne menovala Samuela do pozície Vrchného komisára, čo by zrejme palestínski Arabi chápali ako ustanovenie permanentnej sionistickej vlády, v telegrame, ktorý poslal do Londýna ministrovi zahraničných vecí Lordovi Georgovi Curzonovi. Ten prečítal text telegramu Samuelovi a požiadal ho, aby zvážil obavy, ktoré Bols vyslovuje a prípadne prehodnotil prijatie ponúkanej funkcie, ktorú už predtým Samuel prijal v listovej korešpondencií s Curzonom. Ten mu funkciu ponúkol listom ihneď po tom, čo bol na konferencii v San Remo[6] Británii pridelený mandát na správu tohto územia. Samuel sa v Londýne následne stretol s delegáciou palestínsky sionistov, ktorí ho presvedčili, že obavy z násilností kvôli jeho osobe sú nereálne a že Bols zveličuje množstvo negatívnych reakcií. (Samuel 1945)

Sir Herbert Samuel mal oporu hlavne v ministrovi kolónií Winstonovi Churchillovi, ktorý oponentom argumentoval najmä Samuelovou kariérou, ktorú predkladal ako dôkaz jeho integrity a najmä objektívnosti, ktorá mala byť zárukou, že nebude zaujatý voči nežidovským obyvateľom Palestíny. Churchill a ostatní členovia vtedajšej vlády boli podrobne oboznámený s názorom Samuela na Palestínu prostredníctvom Memoranda Budúcnosť Palestíny, ktoré im Samuel predložil a s ktorým sa väčšina vtedajšej vlády stotožňovala.

2.4 Samuelove memorandum „Budúcnosť Palestíny“

Memorandum Budúcnosť Palestíny predstavil Herbert Samuel britskej vláde v januári roku 1915, teda dva mesiace po tom, čo Britské impérium vyhlásilo vojnu Osmanskej ríši. V memorande Samuel predpokladá možnosť zmeny v politickom zriadení Palestíny, ktoré nastane po skončení vojny a ktoré by umožnilo návrat Židov, na toto územie. Odmieta ale vytvorenie samostatného židovského štátu, pretože je to nemožné v súčasnej situácií, kedy Židia tvoria len asi šestinu populácie, napriek tomu, že nárast počtu obyvateľov územia Palestíny v predchádzajúcich rokoch predstavovali najmä židovskí prisťahovalci. (OMorgan 1979)

[6] Konferencia v San Remo bolo stretnutie zástupcov štyroch víťazných mocností Prvej svetovej vojny – britského premiéra, francúzskeho premiéra, talianskeho premiéra a japonského veľvyslanca- medzi 19. a 26. aprílom 1920. Konferencia rozhodla o pridelení mandátnych území v bývalej Osmanskej ríši jednotlivým víťazným mocnostiam.

Samuel nepripúšťa to, že by 400 až 500 tisíc moslimov, ktorí vtedy v Palestíne žili spadalo pod vládu opierajúcu sa len o 90 alebo 100 tisíc Židov a to ani v prípade, že by takáto vláda eventuálneho židovského štátu mala podporu veľmocí. Tento štát by nebol funkčný ani vnútorne, pretože národnostné a náboženské zloženie obyvateľstva by vyvolávalo konflikty a rovnako by nedokázal odolávať pravdepodobnému tlaku svojich susedov. Vytvorenie židovského štátu príliš skoro, ktoré by ho odsúdilo na neúspech, by podľa Herberta Samuela mohlo spôsobiť nemožnosť realizácie tohto zámeru na niekoľko nasledujúcich storočí.

Preto Samuel navrhuje pripojenie územia Palestíny k Britskému impériu, ako riešenie, ktoré by vyhovovalo lídrom a predstaviteľom sionistického hnutia, aj početnej komunite vo svete žijúcich Židov, ktorí sa o sionizmus ako taký nezaujímajú. Samuel očakáva, že pod britskou správou by bolo možné, aby si židovskí osadníci nakupovali pôdu, zakladali kolónie, budovali školské a náboženské inštitúcie. Predpokladá aj regulovanú židovskú imigráciu, ktorá by zabezpečila nárast podielu židovskej populácie na populácii celkovej a eventuálne tak vytvorila podmienky pre nejakú formu židovskej samosprávy.

Memorandum sa zaoberá aj otázkou kresťanských náboženských pamiatok, pre ktoré má byť zriadený extrateritoriálny režim. Tieto pamiatky tak má mať v správe medzinárodná inštitúcia pod vedením Francúzska, ako zástupcu katolíckej cirkvi a Ruska ako zástupcu cirkvi pravoslávnej. Ochrana moslimských náboženských pamiatok má byť zabezpečená minimálne jedným moslimom v rade Guvernéra, aby neboli porušené záujmy moslimov v tejto oblasti.

Samuel prezentuje päť argumentov, ktorými presviedča o prospešnosti tohto riešenie pre Spojené kráľovstvo. Prvým z nich má byť úloha Británie ako krajiny, ktorá civilizuje a pozdvihuje zaostalejšie štáty. Palestína pod tureckou vládou stáročia upadala v oblasti infraštruktúry či priemyslu a neprosperovala, neprinášala pre svet nič prospešné, ani tovar, ani znalosti ľudí, navyše je rozvinutá korupcia v administratíve aj justícií. Naopak prosperujúce v priemysle alebo poľnohospodárstve sú len židovské a nemecké kolónie. Británia by Palestínu zmenila na prosperujúcu krajinu rovnako, ako to spravila v Egypte, čím by na svoju stranu získala obyvateľstvo, ktoré je už aj tak naklonené britskej správe. Pozdvihnutím Palestíny by tak Spojené kráľovstvo naplnilo dôvod a zámer existencie svojho impéria v tejto časti sveta.

Druhým argumentom, ktorý Samuel uvádza v prospech prevzatia vlády nad Palestínou Veľkou Britániou je prestíž, ktorú by správa tak vzácneho územia Londýnu priniesla. Koruna by si tak získala sympatie nie len Britov a občanov domínií ale aj občanov ostatných krajín, najmä protestantských, ktoré sú dlhodobo sympatické k myšlienke návratu Svätej zeme do

židovských rúk, Britská správa by rovnako umožnila dôstojnejšie cestovanie k svätým miestam kresťanom, ktoré sú teraz v nedôstojných podmienkach. Tretí Samuelov argument je strategická potreba zabezpečiť po nákladnej vojny územný zisk, ktorý by v očiach verejnosti pomohol znášať náklady konfliktu. Samuel nepovažuje za správne, aby Británia získala územie na úkor nemeckých kolónii, pretože predpokladá, že by takéto kroky vyvolali v Nemcoch pocit krivdy, ktorý by ohrozil nádej na dlhodobejší mier po skončení aktuálneho konfliktu. Preto páve anexia Palestíny a Mezopotámie by bola riešením lepším, ako pripojenie územia v Nemeckej Východnej Afrike a Západnej Afrike.

Ďalším pozitívnym prínosom pre Spojené kráľovstvo by zabratie Palestíny predstavovalo v jej strategickej polohe v blízkosti Egypta a Suezského prieplavu, ktorým by mohla svojim hornatým povrchom zabezpečiť väčšiu bezpečnosť, pretože dobitie a okupácia Palestíny by bola pre regionálneho nepriateľa veľmi náročná. Na záver uvádza Herbert Samuel analógiu s situáciou v Grécku a Taliansku v devätnástom storočí, kde Británia zasiahla v prospech národných hnutí najskôr Grékov a potom aj Talianov, čím si podľa Samuela zabezpečila trvalú náklonnosť týchto národov. Rovnako by to teda platilo aj pri pomoci národu židovskému, ku ktorému patria približne dva milióny občanov Spojených štátov amerických a takéto spojenectvo by v budúcnosti mohlo mať ešte väčšiu hodnotu.

Herbert Samuel sa v memorande venuje aj štyrom alternatívam vývoja, ak by sa neuskutočnilo riešenie, ktoré navrhuje. Najrelevantnejšou alternatívou by bola anexia Palestíny Francúzskom, ktoré ale podľa Samuela nemá o toto územie žiaden záujem, okrem snahy o ochranu záujmov kresťanských katolíkov. Na potreby katolíckych pútnikov by ale Francúzsko mohlo dohliadať prostredníctvom Medzinárodnej komisie, ktorá by dozerala na Sväté miesta, ako to Samuel navrhoval. Rovnako je odmietnutá aj alternatíva internacionalizácie Palestíny, ktorá by znamenala neefektívnu správu a navyše by umožnila nárast vplyvu Nemecka na toto územie, čo by nevyhovovalo ani anglickým záujmom v Egypte, ani záujmom Francúzska v Severnej Sýrii. Možnosť anexie Palestíny Egyptom, by podľa Samuela administratívne sťažila správu tohto územia a navyše by nevyhovovala Židom v ich eventuálnych snahách o vytvorenie židovského štátu, toto riešenie by ale zrejme bolo prijateľné pre Arabských a moslimských lídrov. Rovnako bez výsledkov by zostalo aj štvrté možné riešenie a to ponechanie Palestíny v rámci Osmanskej ríše a snaha o zabezpečenie lepšej správy tohto územia. (OMorgan 1979)

Herbert Samuel vo svojom memorande zdôrazňuje, že v prípade naplnenia ním navrhovaného riešenia, nepredpokladá presun všetkých európskych Židov (ktorých počet odhaduje na 9

miliónov) na územie Palestíny, ako argument uvádza najmä jej geografické podmienky. Očakáva ale, že do Palestíny by mohlo emigrovať štyri až päť miliónov Židov. V Palestíny by mohli znovu rozvíjať svoju spoločnosť lepšie ako v Európe, čím by sa zbavili niektorých z existujúcich stigiem a zlepšila by sa tak aj situácia ostávajúcich európskych Židov. (Samuel, 1915) Myšlienky, názory a argumenty predstavené v memorande ovplyvnili mnohých členov kabinetu pri vyjednávaní Sykes – Picotovej dohody v roku 1916 a následnej aj Balfourovej deklarácie v roku 1917. Tieto princípy ukotvené v Samuelovom liberálnom svetonázore a sionistickom presvedčení formovali jeho názory, rozhodnutia a politiku aj počas jeho pôsobenia priamo v Palestíne, kde dostal príležitosť zrealizovať víziu, ktorú načrtol svojim kolegom. (OMorgan 1979)

3. Palestína po príchode Herberta Samuela

3.1 Samuelov príchod

Herbert Samuel pricestoval do Palestíny na konci júna 1920, aby sa ujal svojej novej funkcie na začiatku nasledujúceho mesiaca. Civilná administratíva na čele s Herbertom Samuelom vystriedala vojenskú správu, ktorej hlavou v Palestíne bol Louis Bols, ktorý prenechal správu Palestíny podpisom krátkeho dokumentu v znení: "Obdržané od Major – Generála Sira Louisa J. Bolsa K. C. B. – Jedna Palestína, kompletná.“ (Reynold 2014) Príchod Vysokého Komisára bol intenzívne oslavovaný židovskou komunitou, ktorá netajila radosť z príchodu vysokého britského úradníka, ktorý sa netajil svojou podporou sionizmu.

Samuel zdôraznil svoju príslušnosť k židovskej viere počas svojho prvého šábesu v Palestíne, keď v súlade s židovskými pravidlami prešiel cestu ,vyše dvoch míľ dlhú, zo svojho bytu do synagógy peši, tam následne čítal z Tóry hebrejsky. (Samuel 1945) Samuel sa ale dočkal priaznivého a rešpektujúceho prijatia aj od zástupcov Arabskej komunity, najmä od úradujúceho Jeruzalemského muftiho Kamila al Hesseiniho. Samuel o spokojnosti zo svojho prijatia písal kráľovi Jurajovi Piatemu v liste, v ktorom hovorí, že obavy z násilností a nepokojov boli naozaj prehnané. (Wasserstein 1976)

3.2 Násilnosti na Nebi Musa

Jedna z prvých záležitostí, ktoré si vyžadovali pozornosť Vysokého Komisára boli dôsledky násilností, ktoré sa odohrali v Jeruzaleme medzi štvrtým a siedmym aprílom 1920. Počas arabského sviatku Nebi Musa, konajúceho sa počas Veľkonočných sviatkov sa v Jeruzalemskom starom meste začali ozbrojené konflikty medzi arabským a židovským obyvateľstvom (Segev 1999). Samuel udelil všeobecnú amnestiu na začiatku roku 1921, tá sa ale nevzťahovala na prominentnú postavu palestínskeho verejného života Amina al Husseinho, ktorému sa podarilo ujsť ešte pred vynesením rozsudku. Samuel al Husseiniho ale omilostil dodatočne v máji 1921 počas návštevy beduínskych kmeňov v Transjordánsku, ktoré mu poskytli útočisko. Amin al Husseini odmietol uznať svoj prečin a milosť odmietol. Prijal ju až po smrti svojho brata, muftiho Kamila al Husseiniho a následne kandidoval na post, ktorý pred ním zastával jeho brat. (Ghandour 2009,142) Amin al Husseini skončil vo

voľbách až štvrtý, traja kandidáti, ktorí získali viac hlasov ako on pochádzali zo súperiaceho klanu Našašibi.

V snahe udržať tieto dva klany v rovnováhe a zároveň oba priaznivo naklonené britskej vláde sa Samuel rozhodol získať funkciu muftiho pre klan al Hussein, najmä preto, že v predchádzajúcom roku vymenili Briti starostu Jeruzalema z klanu al Hussein za muža z klanu Našašibi. (Morris 2011) Samuel preto dohodol odstúpenie jedného z Našašibi kandidátov, čím sa al Husseini posunul na miesto tretie, čo ho podľa tradičných osmanských pravidiel voľby muftiho kvalifikovalo medzi kandidátov, z ktorých Samuel vyberal, po vzore Sultána.

Samuel menoval Amina al Husseiniho Jeruzalemským muftim, čo z neho de facto robilo hlavu palestínskych moslimov, napriek značnej opozícií voči tomuto kroku. Amin al Husseini bol známy nacionalista, revolucionár, násilník, odporca sionizmu a židovskej imigrácie. Napriek tomu Samuel dúfal, že vysoký úrad zaviaže al Husseiniho k spolupráci s vládou, a ako vodca palestínskych arabov prispeje k ich zapojeniu do vznikajúcej palestínskej samosprávy. (Matthews 2006, 61)

Po násilnostiach na Nebi Musa zriadila vláda vo Westminsteri vyšetrovaciu komisiu vedenú generálmajorom Philipom Palinom. Ten spolu so zvyšnými dvomi členmi komisie – brigádnym generálom Wildbloodom a plukovníkom Edwardsom vypracovávali správu pre londýnsku vládu o príčinách nepokojov v Palestíne. Vyšetrovanie trvalo 50 dní - od mája 1920, kedy členovia komisie do Palestíny pricestovali, do prvého júla, kedy skompletizovali svoju správu.

Palinova komisia považuje za základ, z ktorého vychádzajú aktuálne problémy Balfourovu deklaráciu. Arabská populácia stále vnímala Deklaráciu, ktorá sa zaväzuje k vybudovanie Židovskej národnej domoviny ako moment zrady od anglo–francúzskych spojencov. Komisia hovorí o značných obavách z budúcnosti (najmä v socio-ekonomickej oblasti), ktoré sú rozšírené medzi obyvateľstvom. Členovia komisie pri vypracovávaní správy vypočuli 152 svedkov v angličtine, arabčine, hebrejčine, francúzštine, ruštine, jidiš a hindčine. Konštatujú, že sa predstavitelia židovskej komunity, ktorí boli účastní vyšetrovania prostredníctvom Sionistickej komisie[7], snažili násilnosti prezentovať ako pogrom, ktorý je definovaný ako násilná akcia proti skupine obyvateľov vymedzenej nábožensky, rasovo alebo národnostne, obyčajne spojená s vraždením a rabovaním. Navyše považovali tento pogrom za tolerovaný

[7] Sionistická komisia bola skupina, ktorej predsedal Chaim Weizmann, ktorá sa sformovala po Balfourovej deklarácii a odcestovala do Palestíny skúmať tamojšie podmienky a situáciu osadníkov a radiť britskej správe.

britskými autoritami. Pri arabských svedkoch hovorí komisia o nezáujme o vyšetrovanie a o nepripravenosti na výsluch.

Správa Palinovej komisie hovorí o bezprostrednej príčine vypuknutia nepokojov a násilností ako o sionistických provokáciách v kombinácií so strachom zo Židov ako vládcov a ekonomických konkurentov medzi arabskou populáciou. Komisia rovnako naznačuje zodpovednosť britskej správy za udalosti, prostredníctvom zjavnej podpory sionistickej politiky v očiach palestínskeho obyvateľstva. Palin a jeho kolegovia varujú pred možnou katastrofou, ak sa nezmení politika v Palestíne a nebude tam striktne udržiavaná pevná rovnováha medzi jednotlivými etnikami a ich reprezentantmi.

Samuel, po tom čo si prevzal úrad v Palestíne, však vyhlásil generálnu amnestiu a deklaroval prípad za uzavretý. Pred tým, ako sa oboznámil s obsahom správy , telegrafoval 15. júla 1920 do Londýna na ministerstvo zahraničných vecí a odporúčal nezverejniť Palinovu správu bez ohľadu na jej obsah. Ministerstvo sa stotožnilo s názorom Samuela a správa, ktorú vláda obdržala v auguste 1920 zverejnená nebola.

3.3 Násilnosti v Jaffe a následný vývoj

Ďalšia vlna násilností prepukla prvého mája 1921, kedy zorganizovala Židovská komunistická strana pochod z Jaffy do Tel Avivu. Pochod bol spolu s rozdávanými letákmi v arabčine a jidiš nabádajúcimi na zvrhnutie britskej nadvlády a založenie Sovietskej Palestíny súčasťou osláv Sviatku práce. Vysoký policajný úradník v Jaffe Toufiq Byy al Said varoval vedenie strany pred pochodom cez židovsko-arabskú štvrť Manšija. (Segev 1999, 173 - 190)

V Tel Avive sa komunistický pochod stretol s pochodom organizovaným konkurenčnou socialistickou antikomunistickou politickou organizáciou Ahdut HaAvoda (Lokman 1996, 59-67) Pri stretnutí prívržencov rozdielnych táborov vypuklo násilie, na ktoré reagovala polícia snahou rozohnať asi päťdesiat účastníkov pochodov. Do akcie polície potláčajúcej výtržníctvo židovských obyvateľov sa pridali náhodní Arabi a kresťania. Následne sa pouličné násilné strety rozšírili do južnej časti mesta. (Huneidi 2001, 127) Arabskí obyvatelia Jaffy, si konflikt vyložili ako útok proti Arabom, začali sami útočiť na Židov. Napádali ich na uliciach, v ich domoch a obchodoch, ničili majetok a podľa výpovedí svedkov používali rôzne sečné aj improvizované zbrane, ktorými napádali a zabíjali. (Segev 1999, 173-190)

Symbolom násilností sa stal útok na hostel riadený Sionistickou komisiou pre Palestínu[8], v ktorom bola ubytovaná približne stovka židovských imigrantov, ktorý nedávno pricestovali do Palestíny. Dav vtrhol do budovy pomocou násilia a útočili na židovských hostí kameňmi, strelnými zbraňami aj bombami. Polícia sa nepokúsila rozohnať útočiaci dav, naopak sama sa pridala k útoku streľbou aj pokusmi o znásilnenie utekajúcich žien.

Násilie pretrvávalo niekoľko dní a rozšírilo sa aj do okolitých miest Rehovot, Kfar Saba, Petah Tikva, a Hadera. (Segev 1999, 173 - 190) Britské autority, ktoré sa nemohli v snahách o potlačenie násilností spoľahnúť na miestu políciou použili na rozohnanie davov útočiacich na židovské obydlia a usadlosti britské lietadlá, ktoré do davu zhadzovali bomby (Omissi 1990, 44). Podľa správy vypracovanej vyšetrovacou komisiou bolo počas násilností zabitých arabskými útočníkmi 47 Židov. Zabitých väčšinou pri potláčaní útokov britskými autoritami bolo 48 Arabov. Zranených bolo 146 židov a 73 arabov. (DiM 1921)

Násilnosti medzi jednotlivými náboženskými skupinami znamenali zmenu v imigračnej politike. V mene Výkonnej komisie Palestínskeho Arabského kongresu predložil Musa Kazem Paša Al Hesseini memorandum kráľovi, pápežovi, obom komorám britského parlamentu a veľvyslancom, v ktorom žiadajú o zastavenie židovskej imigrácie do Palestíny v záujme zastavenia krviprelievania.

Samuel pod vplyvom tlaku zo strany palestínskych Arabov požiadal egyptského vrchného komisára Edmunda Allenbyho, aby lode s migrantami, ktoré sa už v tom čase nachádzali v Stredozemnom mori pristáli v egyptskom prístave Said. Allenby v telegrafickej komunikácii so Samuelom toto riešenie odmietol, no napriek tomu boli lode s migrantami nasmerované do Egypta. Allenby následne rozhodol o ich návrate do prístavov, z ktorých vyplávali. Táto rázna reakcia voči prichádzajúcim židovským osadníkom vzbudila negatívne reakcie a protesty vo svetovom sionistickom hnutí, naopak ale uspokojila arabských obyvateľov Palestíny.

[8] Sionistická komisia pre Palestínu bola organizácia vytvorená v dôsledku zverejnenia Balfourovej deklarácie v marci roku 1918. Na jej čele stál Chaim Weizmann. Komisia pracovala priamo v teréne, kde skúmala situáciu, na základe svojich zistení sa následne snažila radiť britskej vláde.

Napriek tomu, že absolútny zákaz imigrácie bol po krátkom čase uvoľnený, násilné udalosti z mája 1921 prinútili Samuela k určitej zmene rétoriky a prístupu k sionizmu a otázke prílevu Židov do Palestíny. Samuel sa snažil presvedčiť arabskú väčšinu o tom, že sionizmus bude prospešný pre všetkých obyvateľov Palestíny a zmeniť tak názor na židovskú imigráciu. Urobil tak napríklad v prejave, ktorý predniesol pri príležitostí narodenín kráľa Juraja Piateho, v ktorom hovorí, že Balfourova deklarácia neznamená snahu o ustanovenie vlády reprezentujúcej len židovskú menšinu, ktorá by vládla nežidovskej menšine. Utvrdzuje, že britská vláda nikdy nezavedie v Palestíne vládu, ktorá by bola v rozpore s náboženskými záujmami všetkých jej obyvateľov.

Neskôr rovnako Samuel navrhol, aby sa svetoví sionisti oficiálne vzdali myšlienky na vytvorenie židovského štátu. Táto požiadavka spoločne s rečou, ktorú predniesol pri príležitosti kráľových narodenín vyvolala voči Samuelovi odpor v sionistickej komunite. David Eder, ktorý zastával pozíciu politickej hlavy Sionistickej komisie v Palestíne, žiadal protestné stiahnutie sa komisie z Palestíny a v súkromnom liste dokonca hovorí o alternatíve britského odchodu z Palestíny, čo by síce mohlo znamenať porážku v otvorenom ozbrojenom konflikte Židov s Arabmi, čo ale uprednostňuje pred alternatívou straty nádeje na židovský štát v Palestíne bez boja.

Rovnako negatívne na Samuelov návrh zareagoval aj Weizmann, ktorý dokonca neoficiálne navrhol odvolanie Samuela. Nepridal sa ale k verejnej kritike Samuela, ktorej v tom čase čelil v britskej tlači spoločne so sionizmom ako takým, zrejme v snahe neohroziť sionistické hnutie zbavením funkcie Žida a sionistu, napriek nesúhlasu s jeho krokmi. (Wasserstein 1976) Situáciou sa zaoberal aj dvanásty Sionistický kongres, ktorý sa konal v Karlových Varoch v septembri 1921. Weizmann vo svojom prejave obhajoval politiku a rétoriku Samuela s odôvodnením, že Samuel spravuje Palestínu ako celok, nielen záujmy sionistov a Židov. (Mendes 1998)

3.4 Vyšetrovanie Haycraftovej komisie

Po vzburách v Jaffe bola znovu zriadená Kráľovská komisia na čele ktorej zasadal Sir Thomas Haycraft a skladala sa z troch zástupcov britskej správy v Palestíne a troch zástupcoch jednotlivých palestínskych komunít (jedného žida, araba a kresťana).

Komisia mala rovnako ako pred ňou Palinova komisia preskúmať dôvody vypuknutia násilností na palestínskom území. Okrem toho sa však, rovnako ako Palinova komisia, ale do

ešte väčších detailov venovali celkovej situácií v Palestíne, z ktorej nepokoje vzišli. Komisia podrobne popisuje nespokojnosť arabského obyvateľstva so situáciou v Palestíne, s politikou britskej správy, ktorú považovali za výrazne prosionistickú a najmä s mierou imigrácie židovských prisťahovalcov.

Podľa komisie moslimskú populáciu znepokojovala politika britskej správy smerujúca k vytvoreniu Národnej domoviny, výrazný nepomer v prospech Židov v palestínskom byrokratickom aparáte, ekonomické a politické hrozby židovskej imigrácie, ktoré spôsobovali prichádzajúci Židia nielen svojou kvantitou, ale aj vyššou odbornosťou a schopnosťami ako pôvodné palestínske obyvateľstvo, ale aj zjavné rozdiely v spôsobe života medzi Palestínčanmi a imigrantmi z Európy, ktorí boli najmä v prípade mladých ľudí výrazne liberálnejší. (Mendes 1998)

Napriek tomu, že Haycraftova komisia nenavrhuje alternatívu zavrhnutia prosionistickej britskej politiky, ako to spravila pred ňou Palinova správa, detailne popisuje napätie, ktoré táto politika spôsobuje a varuje pred ďalšími podobnými a pravdepodobne vážnejšími, stretmi.

4. Postoje britskej vlády k vývoju v Palestíne

4.1 Prístup k Palestíne

Britská vláda tak mala už pred oficiálnym udelením Mandátu Ligou národov konkrétny obraz o situácií v Palestíne, ktorá nastala realizovaním prísľubu vyjadrenom v Balfourovej deklarácií, teda prísľubu vybudovania Národnej domoviny v Palestíne. Vláda sa zaoberala možnosťami, ako k tejto zhoršujúcej sa situácii pristúpiť.

Napätou situáciou sa zaoberalo aj Vrchné veliteľstvo, ktoré predložilo ôsmeho júla 1921 tri možné spôsoby riešenia situácie. Prvou z nich bola zmena imigračnej politiky, ktorá by znížila počty prichádzajúcich Židov, druhou výrazné navýšenie britskej posádky v regióne a treťou akceptovanie rizika, ktorému budú čeliť Židia v Palestíne.

Britská vláda na zasadaní 18. augusta 1921 konštatovala, že buď bude pokračovať v politike tak, ako bola nadstavená a bude musieť podporovať vyzbrojenie palestínskych Židov, alebo sa stiahne z regiónu a odstúpi od prísľubu, ku ktorému sa zaviazala v Balfourovej deklarácii, neprijme mandát nad Palestínou od Ligy národov, podporí zriadenie Národnej arabskej vlády a pozastaví alebo maximálne obmedzí židovskú imigráciu do Palestíny. Riešenia žiadali aj predstavitelia britskej správy v Palestíne, ktorí sa obávali o svoju vlastnú bezprostrednú bezpečnosť.

Eventualita stiahnuť sa z Palestíny úplne bola ale komplikovaná rôznymi záväzkami a dohodami, ktoré Británia urobila voči svojim spojencom už v priebehu Prvej svetovej vojny a následne po jej skončení. Už pred vydaním Balfourovej deklarácie sa v jednaniach s Francúzskom uvažovalo o Palestíne ako o sfére britského vplyvu, hlavne vzhľadom na výskyt nerastných surovín v regióne a vojensko-strategický význam územia. V jednaní medzi britským premiérom Lloydom Georgom a francúzskym prezidentom Clemenceauom sa načrtol plán, rozdelenia regiónu tak, aby Británia získala Palestínu a región Mosul v severnom Iraku, zatiaľ čo Francúzsko Sýriu s podielom na rope z Mosulu. (Hughes 1999)

Stiahnutie sa Británie z Palestíny komplikovala aj mierová dohoda zo Sevres uzavretá s Tureckom 10. augusta 1920, v článku 95 ktorej bol potvrdený predpokladaný mandát nad Palestínou pre Britániu, rovnako ako aj budovanie židovskej Národnej domoviny v Palestíne. Eventuálne odstúpenie od tohto záväzku komplikoval aj fakt, že dohoda bola podpísaná mnohými krajinami (India a ďalšie britské domíniá, Francúzsko, Taliansko, Arménsko,

Japonsko, Belgicko, Grécko, Československo, Poľsko, Srbsko, Rumunsko, Portugalsko), ktoré tak potvrdzovali aj zámery Británie v Palestíne.

Británia ostala diplomaticky zviazaná s Palestínou aj pri všetkých následných rokovaniach pri vzniku Ligy národov a rovnako aj počas jednaní v nej a so Spojenými štátmi, ktoré svoju podporu rozhodnutiu Ligy národov udeliť Veľkej Británii Mandát vyjadrili rezolúciou spojených komôr Kongresu tretieho mája 1922. Nezvrátiteľnost politiky vytvorenie Národnej domoviny aj diplomatickými záväzkami odôvodňuje aj Winston Churchill vo svojej Bielej knihe. (Mendes 1998)

Napriek obrovským rizikám, ktoré britská politika v Palestíne spôsobovala a množstvu nevýhod, ktorá správa Palestíny britskej vláde prinášala, násilnostiam, o príčinách a následkoch ktorých bola vláda v Londýne podrobne informovaná, nepristúpila k stiahnutiu sa z Palestíny ani k relevantnejšej zmene svojej politiky.

Okrem spomínaných diplomatických záväzkov išlo najmä o strategické umiestnenie Palestíny. Pred rozpadom Osmanskej ríše využívala Británia svoje spojenectvo s Osmanmi aj na bezpečný vojenský a obchodný tranzitný priestor k svojim kolóniám, najmä Indii. Stiahnutia sa z Palestíny by vytvorilo vákuum, ktoré by mohlo byť vyplnené niektorou z ďalších mocností, ako napríklad Francúzskom, Talianskom, alebo novovzniknutým Tureckom. Británia by tak prišla o vplyv na veľmi strategickom území, navyše so značnými zdrojmi nerastných surovín, ktoré boli v tom čase naďalej objavované. (Hughes 1999)

V snahe upokojiť opozíciu pred blížiacim sa hlasovaním o udelení mandátu nad Palestínou Británii, ktorá proti britskej sionistickej politike v Palestíne naberala na sile nielen v Palestíne samotnej, ale aj v Londýne, vydal Churchill 22. júna 1922 takzvanú Bielu knihu, kde ozrejmuje pozíciu vlády v otázkach Palestíny.

4.2 Churchillova Biela kniha

Text bol takmer celý napísaný Samuelom v spolupráci s námestníkom ministra kolónií Shuckburghom. Vládny text sa snaží upokojiť obavy Arabov a zároveň ubezpečiť Židov o zachovaní ich práva na život v Palestíne ako práva na Národnú domovinu. Biela kniha ale rovnako smeruje k publiku domácemu, keď odpovedá na pochybnosti vyslovené v nedávnych parlamentných debatách.

Text potvrdzuje interpretáciu Balfourovej deklarácie tak, ako ju vidí britská vláda a snaží sa vyvrátiť domnienky o snahách vytvoriť Palestínu bez arabskej populácie, alebo s arabskou

populáciou v menejcennom postavení. Všetci obyvatelia Palestíny majú mať rovnaký právny status. Snaží sa tak upokojiť nielen palestínskych Arabov, ale aj niektorých britských politikov, ktorí sa obávali, že nesprávny prístup k moslimom v Palestíne, môže byť znepokojujúci pre Indiu. (Hughes 1999)

Churchillova Biela kniha hovorí aj o ambíciách o život židovskej komunity v priateľstve a spolupráci s komunitou Arabskou, tak ako to deklaroval Sionistický kongres v Karlových Varoch v septembri predchádzajúceho roku. Podstatným bodom bola imigrácia židovských prisťahovalcov, ktorá bola po násilnostiach v Jaffe stále značne obmedzená Samuelovým nariadením. Podľa Bielej knihy je dôležité, aby sa židovská populácia navyšovala imigráciou, ale jej rozsah nemôže byť taký veľký, aby sa noví imigranti stali záťažou pre už existujúce obyvateľstvo Palestíny, ekonomické faktory majú byť určujúce pre počet prisťahovalcov.

Rovnako hovorí o možnosti vypovedania tých imigrantov, ktorí sú v Palestíne nežiadúci. Bola to reakcia na obavy z nekontrolovanej aj keď limitovanej imigrácie, ktorá umožňovala príchod aj boľševicky zmýšľajúcim Židom, čo v Londýne vyvolávalo obavy. Zámer naviazať intenzitu imigrácie na ekonomickú kapacitu nebol síce exaktný, ale bol prelomový, pretože sa prvýkrát odkláňa zámer britskej vlády od Balfourovej deklarácie, pretože reálna situácia v Palestíne má byť určujúcim faktorom pre navyšovanie židovskej populácie a nie zámer Vytvoriť Národnú domovinu, tak ako uvádza Balfourova deklarácia.

Biela kniha ďalej vylučuje možnosť vytvárať Židovskú národnú domovinu v Transjordánsku, tieto snahy obmedzuje len na územie Palestíny. (ChBK 1922). Biela kniha ale nepresvedčila odporcov sionistickej politiky, ktorú britská vláda vykonávala v Palestíne. Snemovňa Lordov schválila pomerom šesťdesiatich hlasov k dvadsiatim piatim návrh Lorda Islingtona, aby bolo pozastavené hlasovanie o Mandáte pre Palestínu v Lige Národov, kým sa nevyriešia rozpory v sľuboch, ktorými sa britská vláda zaviazala arabskej populácií v priebehu Prvej svetovej vojny a súčasnou politikou stojacou na Balfourovej deklarácií. Dolná snemovňa toto hlasovanie zvrátila štvrtého júla, kedy minister Churchill členom parlamentu vo svojom vystúpení tvrdil, že sa mu podarilo skresať náklady na správu Palestíny z ôsmych miliónov libier v roku 1920 na 2 milióny v roku 1922. (Huneidi 1998)

4.3 Finančný aspekt

Churchill sa v otázke Palestíny sústredil hlavne na znižovanie nákladov, ktoré bolo počas hospodárskej krízy, ktorá zasiahla Britániu po roku 1920, kľúčové najmä pre domáci politický diskurz, najmä ak išlo o čoraz väčšie výdavky britskej vlády na budovania, respektíve na podporu budovania Národnej židovskej domoviny, čo vyvolávalo antisemitistické sentimenty u časti politikov, médií a aj voličov.

Tri mesiace pred vypuknutím násilností v Jaffe nariadil znížiť početnosť britskej posádky v Palestíne, napriek varovaniu Generálneho štábu, e posádka bola oslabená pod únosnú hranicu a svojou slabosťou provokovala k násilnostiam. (Cohen 1978)

Relevantným zdrojom príjmov pre Palestínu v časoch šetriacej londýnskej vlády museli byť aj významní donori z radov členov sionistického hnutia po celom svete, s ktorými vláda musela rátať , čo jej rovnako zväzovalo ruky v otázkach posunu od sionistickej politiky.Snaha znížiť náklady na správu Palestíny bola aj za rozhodnutím Ministerstva pre kolónie o zverení správy Transjordánska do rúk Princa Abdulláha (pozn), ktorý mal územie spravovať s pomocou britských poradcov a malej časti britských armádnych jednotiek. (Cohen 1998)

Výmenou za jeho prísľub neútočiť vojensky na francúzsku Sýriu a vyhýbať sa akýmkoľvek pohraničným stretom, nemala byť sionistická politika (a príchod židovských imigrantov) aplikovaná na územie Transjordánska, čím sa mali výrazne znížiť finančné náklady na armádnu aj civilnú správu potrebnú najmä na ochranu Židov.Rovnako tento krok poslúžil ako určitý dojem naplnenia prísľubov uvedených v Hussein – McMahonovej korešpondencii.

V septembri 1921 dokonca Churchill navrhol stiahnuť britské jednotky z Palestíny kompletne a bezpečnosť zabezpečovať pomocou indických jednotiek, polície a vyzbrojených židovských komunít. Tento návrh vláda neschválila vzhľadom na už aj tak slabé počty vojakov v rizikovej Palestíne.

Pred udelením Mandátu Ligou národov, v júli 1921, dokonca Churchill predkladá Lloydovi Georgovi alternatívu, aby sa Británie vzdala nároku na oba blízkovýchodné mandáty, ktoré mala obdržať (nad Palestínou a Mezopotámiou) v prospech USA v prípade ich záujmu, práve s odkazom na príliš vysoké náklady, ktoré predstavujú pre Britskú vládu. Tento návrh považoval za legitímnu možnosť aj Lord Balfour, keď bol oficiálne predstavený na zasadnutí vlády v polovici júla. (Cohen 1978)

Domáca opozícia proti vládnej politike v Palestíne výrazne utíchla po prehre Lloyda Georgea vo všeobecných voľbách, ktoré sa konali v novembri roku 1922. Dovtedajšia kritika hlavne zo „zadných lavíc“ Konzervatívnej strany voči neúmerným nákladom na správu Palestíny aj principiálne odmietanie podpory vytvárania Národnej domoviny takmer vymizla z politického diskurzu v Londýne. Počas kampane deklarovali podporu pokračovaniu vtedajšej politiky poprední lídri konzervatívnej strany, aj najznámejší poslanci. (Cohen 1978)

Napriek tomu vyvolalo víťazstvo Konzervatívcov nádej na zmenu u viacerých Arabských lídrov, ktorí u predchádzajúcej vlády nespeli. Do Londýna sa v roku 1923 vrátila Arabská delegácia, ktorá predtým bez výsledku jednala s ministrom Churchillom. Jeho nástupca, Vojvoda s Devonshireu, delegáciu rovnako informoval, že vláda nepristúpi k žiadnej markantnej zmene v palestínskej politike. Napriek následnej lobistickej vlne, zo strany palestínskych arabov, ktorá smerovala najmä na konzervatívnych poslancov a dostalo sa jej istej deklaratívnej formy porozumenia, aj konzervatívna vláda konštatovala politiku vychádzajúcu z Balfourovej deklarácie za oficiálnu politiku vlády, čím táto téma stratila náboj pre londýnsku politickú scénu, minimálne do konca dvadsiatych rokov.

Dôvody pre zachovanie prosionistickej politiky v Palestíne boli medzi britskými politikmi definované najmä ako riziko straty prestíže, ktoré by odstúpenie od takého závažného a častokrát potvrdeného záväzku priniesli, rovnako ako aj strach z násilností, ktoré by v takomto prípade iste vypukli.

Snahy britských vlád sa preto až do druhej svetovej vojny sústredili najmä na minimalizovanie následkov nefungujúcej politiky a snahu o priebežné upokojovanie napätej situácie a konfliktov a zároveň minimalizovanie nákladov, finančných aj politických, ktoré správa Palestíny v duchu sionizmu prinášala.

5. Politika mandátnej správy v Palestíne

5.1. Elektrifikácia Palestíny

Jedným z najjasnejších príkladov, ako britská a mandátna správa a aj Samuel osobne tvorili a aplikovali sionistickú politiku, hoci nie priamo politickými rozhodnutiami, je prípad elektrifikácie Palestíny. Na konci Prvej svetovej vojny bolo na území Palestíny elektrifikované len jedno mesto - Jeruzalem. Elektrinu pre mesto zabezpečovala grécka spoločnosť Euripides Mavromatis, ktorá v Jeruzaleme zaviedla elektrinu v predvojnovom období. Zvyšok Palestíny bol elektrifikovaný až po skončení vojny, na základe projektu elektrifikácie, ktorý vypracoval Pinchas Rutenberg[9]. Samuel udelil Rutenbergovi povolenie na produkciu a distribúciu elektriny na celom území Palestíny. V roku 1923 založil Pinchas Rutenberg Palestínsku elektrickú spoločnosť, ktorá postupne vybudovala elektrárne v mestách Tel Aviv, Haifa a Tiberias, najvýznamnejším projektom bola stavba vodnej elektrárne na sútoky riek Jordán a Jarmuk. Členmi správnej rady spoločnosti boli okrem iných sám Herbert Samuel a rovnako aj Lord Reading[10] alebo Hugo Hirst[11]. Akcionármi spoločnosti boli sionistický podnikatelia, filantropi a viaceré sionistické organizácie. (Shamir 2013)

Vláda považovala elektrifikáciu Palestíny za krok nielen nevyhnutný k modernizácií a pokroku územia, ale aj za krok, ktorý mal dokazovať prospešnosť sionizmu a snáh o budovanie židovskej národnej domoviny v Palestíne aj pre väčšinovú Arabskú populáciu. Tento krok je v súlade s tým, ako si Samuel predstavoval pozitívne dopady britskej sionistickej politiky na Palestínu už vo svojom memorande Budúcnosť Palestíny. Arabské obyvateľstvo však elektrifikáciu Palestíny nevnímalo výhradne pozitívne. Fakt, že vláda pridelila túto úlohu spoločnosti tak intenzívne previazanej so svetovým sionizmom považovali palestínski Arabi za dôkaz toho, že britská správa preferuje a bude preferovať

[9] Pinchas Rutenberg (1879 – 1942) bol v Rusku narodený židovský inžinier a podnikateľ. Zúčastnil sa ruských revolúcii v roku 1905 a 1917. Zúčastnil sa Parížskej mierovej konferencie, aj bojov v Palestíne počas Prvej svetovej vojny.

[10] Lord Reading (1860 – 1935)bol britský židovský politik z Liberálnej strany. Zastával funkcie Vicekráľa Indie, ministra zahraničných a Lorda hlavného sudcu.
[11] Hugo Hirst (1863 – 1943) bol britský podnikateľ nemeckého pôvodu, neskôr povýšený do šľachtického stavu. Spoluzakladateľ úspešnej spoločnosti General Electric Company plc.

židovskú menšinu a jej záujmy. Samuelove očakávania, že pozitívnymi externalitami takejto hospodárskej politiky bude postupný nárast sympatií Arabov k sionizmu sa ukázali ako nereálne. (Shamir 2013, 98)

5.2 Ghor – Mudawarrská dohoda

Krátko po príchode do Palestíny sa Herbert Samuel začal zaoberať situáciou kočovných Berberských kmeňov, žijúcich na území Palestíny. V apríli 1921 podnikol Samuel cestu po Baysanskom údolí na severovýchode Palestíny, ktoré obývali viaceré kočovné berberské kmene. Pri rokovaniach s šejkmi a lídrami kmeňov deklaroval záujem vlády zabezpečiť práva kočovných kmeňov lepšie, ako tomu bolo v období vlády Osmanskej ríše. Narazil ale na odpor šejkov, ktorí neuznávali znárodnenie pôdy na ktorej žili Osmanmi a ktorá bola legálne považovaná za územie patriace vláde. Samuel si uvedomoval, že prenechať vládnu pôdu moslimským kmeňom, by bolo v zásadnom rozpore so štandardným procesom, kedy vláda predávala respektíve prenajímala svoju pôdu najmä židovským osadníkom, poprípade sionistickým organizáciám. Výsledkom rokovaní s Beduínskymi kmeňmi bola Ghor-Mudawarrská dohoda o výmene pôdy, ktorá bola podpísaná v novembri roku 1921 v snahe zlegitimizovať postavenie kočovníkov pod novou mandátnou správou a zároveň postupne zmeniť spôsob života palestínskych Berberov z tradičného kočovania, ktoré nebolo v súlade s ambíciami Palestínskej vlády, na klasický vidiecky spôsob života. (Franzman, Kark 2011)

V rámci Ghor – Mudawarrskej dohody o výmene pôdy bolo vymeraných stosedemdesiatdeväť tisíc päťstoštyridsaťpäť dunamov[12] pôdy v troch kmeňových územiach (Ashirat el Sugr/Sakr, Ashiret el Ghazawieh/Ghazawiyya, Ashiret el Bashatweh/Bashatwa) a dvestodvatisíc tristošesťdesiatjeden dunamov pôdy v osemnástich dedinských územiach, ktoré boli presunuté do vlastníctva kmeňov. Za pôdu boli vymerané relatívne nízke poplatky, ktoré boli splatné postupne v splátkach rozdelených na pätnásť rokov. Samuel sa pri formovaní tejto politiky znovu rozhodoval na základe toho, čo považoval za spravodlivé a správne, keďže usúdil že ku kočovným kmeňom nebolo v minulosti Osmanskými autoritami

[12] Dunam je jednotka pre plošný obsah používaná na území bývalej Osmanskej ríše. V niektorých oblastiach sa v štandardizovanej verzii používa dodnes. V minulosti bola definovaná ako štvorec s dĺžkou strany 40 krokov. Do roku 1928 bol v Palestíne používaný ako jednotka dunam s rozlohou 919,3 m².

pristupované legálne, zábory ich pôdy vládou boli často násilne a nikdy nie dobrovoľné, rozhodol sa podpísaním Ghor – Mudawarskej dohody napraviť tento stav. Jeho politika ale neviedla k cieľu aký si vytýčil, teda zaručiť berberským kmeňom legálne vlastníctvo pôdy v Baysanskom údolí, na ktorej by sa mohli usadiť a venovať sa poľnohospodárstvu respektíve chovu dobytka . Do roku 1936 bola postupne takmer všetka pôda pôvodne presunutá do vlastníctva berberských šejkov predaná tretím osobám alebo organizáciám. Pôdu postupne skupovali arabskí alebo židovskí obyvatelia a Berberi buď na tomto území ostávali ako nájomníci, alebo, vo väčšine prípadov, pokračovali v nomádskom spôsobe života a presunuli sa na nové im nepatriace územia. (Franzman, Kark 2010)

5.3 Tvorba politických inštitúcii

Samuel nereagoval na krvavé strety a komplikovanú spoločenskú situáciu len umiernenejšou imigráciou, ale začal vyvíjať snahy o vytvorenie stabilných politických inštitúcií, ktoré by reprezentovali a teda uspokojili požiadavky aj väčšinovej Arabskej populácie. V spolupráci s Churchillom pracoval na návrhu ústavy pre Palestínu, ktorá predpokladala vytvorenie legislatívneho zhromaždenia, ktoré by reprezentovala Arabov, Židov aj zástupcov britskej správy. Tieto snahy stroskotali na fakte, že Britská vláda nebola ochotná dať zhromaždeniu, v ktorom by boli reprezentatívne zastúpení Arabi žiadne reálne právomoci z obavy, že by tak vytvorili nástroj na presadzovanie záujmov arabov, ktorí by museli mať v takom zhromaždení väčšinu a ktorých požiadavky neboli v súlade s ambíciami britskej správy v Palestíne a už vôbec nie so záujmami sionizmu.

Palestínski Arabi odmietli návrh legislatívneho zhromaždenia, ktoré by nebolo zložené skutočne reprezentatívne a navyše by nedisponovalo žiadnymi reálnymi právomocami. (Wasserstein 1976) Ak by prijali takýto typ inštitúcie, legitimizovali by mandátnu správu a jej politiky, ale nezískali žiaden vplyv na dianie v Palestíne. Samuelova idea vytvorenia politických inštitúcií, v ktorých by spolupracovali Arabi a Židia sa tak ukázala ako nezlučiteľná s realitou vtedajšej Palestíny.

Herbert Samuel v rámci príprav na oficiálne udelenie Mandátu nad Palestínou Británii vydal v decembri 1921 nariadenie, ktorým zriadil Najvyššiu moslimskú radu. Samuel si pôvodne túto inštitúciu predstavoval ako orgán, ktorý by zastupoval záujmy arabských moslimov aj kresťanov a ktorý by bol poradnou inštitúciou Vysokému komisárovi (ekvivalent Sionistickej

komisie pre Palestínu). Zástupcovia arabskej komunity ale vyžadovali inštitúciu, ktorá by bola nezávislá na Komisárovi a ktorá by mala autoritu nad šariovými súdmi a waqf fondami[13] Britská správa zohľadnila tieto požiadavky a Najvyššia moslimská rada sa tak po svojom vzniku stala orgánom, ktorý spravoval šariové súdy, waqf fondy, menoval moslimských kazateľov a dohliadal na menovanie učiteľov. Okrem Waqf fondov bola Najvyššia moslimská rada financovaná z vládnych zdrojov a jej rozpočet sa ročne pohyboval okolo päťdesiatich tisícov libier. (Ghandour 2009) Na čele Rady stál predseda, okrem neho mala Rada ešte štyroch ďalších členov, ktorí boli menovaní na základe starého osmanského administratívneho členenia územia Palestíny. Dvaja členovia rady reprezentovali bývalý Jeruzalemský obvod, jeden pochádzal z mesta Nablus a jeden z Acry. Hlavou Rady bol zvolený Jeruzalemský muftí Amin al Hussein, ktorý zároveň s touto funkciou získal aj honorárny titul veľkomuftiho, ktorý nebol v Palestíne tradične zaužívaný, ale bol vytvorený Britmi pre jeho brata Kamila al Husseiniho po vzore Egypta, v snahe jasne deklarovať jeho pozíciu najvyššieho duchovného vodcu palestínskych moslimov, veľkomufti bol nadradený ostatným mufti rovnako ako Jeruzalem bol nadradený ostatným mestám. Briti zvyšné štyri pozície v rade obsadili rovnomerne členmi klanov al Hussein a Našašibi. (Cohen 1989, 69)

5.4 Mandát Palestína

Rozhodnutie ligy národov z 24. júla 1922 udeliť Veľkej Británii Mandát pre Palestínu definitívne vstúpilo do platnosti zmluvou z Lausanne z júla 1923, ktorou sa ukončoval vojenský konflikt medzi Osmanskou ríšou a Britániou, Talianskom, Francúzskom, Rumunskom, Japonskom a Gréckom. (Smith 1993)

Po ratifikovaní Britského mandátu pre Palestínu Ligou národov sa Herbert Samuel snažil na základe ústavy pre Palestínu, ktorú vyhlásila britská vláda zorganizovať voľby do legislatívneho zhromaždenia – Legislatívnej rady. Systém volieb bol zložitý a nepriamy, navyše nereprezentatívny, pretože umelo bránil zástupcom väčšinovej arabskej populácie získať väčšinu v Rade.

[13] Waqf je fenomén, ktorý je súčasťou islamského práva. Predstavuje tradične budovu, pôdu alebo finančnú hotovosť, ktorá je darovaná bez nároku na akúkoľvek spätnú odmenu v prospech budovania komunity alebo núdzneho jednotlivca.

5.5 Voľby do Legislatívnej rady

Rada mala byť zložená z dvadsiatich troch členov, dvanástich volených, desiatich menovaných a Vysokého komisára. Z dvanástich volených členov Rady malo osem kresiel patriť arabským moslimom, dve kreslá arabským kresťanom a dve kreslá Židom. Tento pomer bol výrazne nereprezentatívny, pretože garantoval zástupcom 88 percentnej arabskej populácie len 43% postov v Legislatívnej rade. Desať menovaných členov Rady mali byť exekutívne funkcie ekvivalentné k pozíciám kabinetných ministrov a to: minister vnútra, minister financií, minister zdravotníctva, minister poľnohospodárstva, minister služieb, minister obchodu a priemyslu, generálny prokurátor, policajný prezident, minister školstva a minister práce. Volebné právo mali v primárnych voľbách všetci muži nad dvadsaťpäť rokov. V primárnych voľbách mali byť zvolení osemsto dvadsiati traja volitelia, v pomere 670 moslimov, 79 židov, 59 kresťanov a 15 Drúzov, ktorí vo svojich volebných zhromaždeniach mali zvoliť členov rady. (Reynold 2014)

Arabský kongres, ktorý sa zišiel v auguste 1922 v meste Nablus, rozhodol o bojkotovaní volieb zo strany arabského obyvateľstva, z dôvodu neférového zastúpenia v Rade. Voľby sa napriek deklarovanému bojkotu zo strany arabov uskutočnili medzi 20. a 28. februárom 1923. Z volieb vzišiel dostatočný počet židovských a drúzskych delegátov, ale len 82 arabských (moslimských a kresťanských spolu) delegátov, aj po predlžení termínu konania volieb, sa podarilo zvoliť len ďalších 44 arabských voliteľov. (Caplan 1978, 159)

Arabským vodcom sa podarilo úspešne zrealizovať bojkot, o ktorom rozhodol Arabský kongres v lete minulého roku. Arabskí kazatelia kázali proti účasti vo voľbách, muži, ktorí prejavili záujem o voľby boli označovaní za zradcov a vodcovia jednotlivých komunít sa zaväzovali k neúčasti na voľbách. Samuel sa osobne snažil presviedčať významné arabské osobnosti k účasti na voľbách do Rady, no neuspel, rovnako ako snahy iných sionistov motivovať arabov k voľbám pomocou úplatkov a korupcie. (Wasserstein 1976)

Po neúspechu volieb bol Samuel prinútený anulovať ich výsledky a v máji 1923 znovu vymenovať Poradnú radu. Pri jej menovaní sa naďalej snažil, napriek fiasku akým boli voľby, dosiahnuť zapojenie arabských lídrov a osobností do mandátnej politiky. Do dvanásťčlennej Poradnej rady menoval dvoch židov, dvoch kresťanov, jedného Beduína a sedem moslimov,

napriek tomu, že viacerí moslimskí členovia, sa pod tlakom nacionalistickej verejnosti svojho postu vzdali ešte pred prvým zasadnutím rady.

V lete 1923 bola v Londýne zriadená vládna subkomisia, ktorá mala za úlohu prehodnotiť platnú politiku vykonávanú v Palestíne odvíjajúcu sa od Balfourovej deklarácie. V rovnakom čase do Londýna pricestovala arabská delegácia, snažiaca sa o zmenu sionistickej politiky Británie. V Londýne sa zároveň zdržiaval aj Samuel, ktorý tam bol na dovolenke a pred subkomisiou obhajoval svoje kroky v Palestíne. Pod tlakom sa nachádzal aj zo strany pravicovej tlače, hlavne denníky Daily Express a Daily Mail naliehali na zmenu vládnej politike a Samuelovu rezignáciu. Vládna subkomisia odmietla zmeny v politike vlády voči Palestíne, ale Curzon navrhol vytvorenie Arabskej agentúry, ktorá by bola ekvivalentom Židovskej agentúry pre Palestínu[14]. S týmto návrhom Samuel súhlasil a po svojom návrate do Palestíny sa usiloval o jej vznik, ale stretnutie značného počtu arabských lídrov v Jeruzaleme v októbri toho roku odmietlo zriadenie takejto inštitúcie s odôvodnením, že arabské obyvateľstvo je pôvodným a domácim obyvateľstvom Palestíny a nepotrebuje inštitúciu tohto typu. (Wasserstein 1976)

Po zlyhaní snáh o vytvorenie Arabskej agentúry britská aj mandátna vláda rezignovali na snahy o vytvorenie fungujúcich palestínskych politických inštitúcii, ktoré by zapojili arabské aj židovské obyvateľstvo do správy Palestíny a Samuel sa už rovnako do konca svojho pôsobenia v Palestíne o nič podobné nepokúsil. Územie tak bolo riadené výhradne britskou byrokraciou, nezodpovedajúcou sa občanom Palestíny, ale londýnskej vláde a parlamentu. Arabská aj židovská komunita považovali za svoje správne inštitúcie nie inštitúcie mandátne, ale svoje vlastné a teda Najvyššiu moslimskú radu a Židovskú agentúru.

Posledné dva roky Samuelovho pôsobenia v Palestíne prebehli bez snahy o zásadnú zmenu a niesli sa v duchu byrokratickej každodennej práci. Herberta Samuela v pozícii Vysokého komisára pre Palestínu a Transjordánsko nahradil sir Herbert Plumer[15], ktorý sa ujal úradu 25. augusta 1925.

[14] Židovská agentúra pre Palestínu je organizácia, ktorá zabezpečuje najmä pomoc židovským prisťahovalcom.
[15] Prvý Vikomt Herbert Plumer (1857 -1932) bol poľný maršal britskej armády, veliteľ viacerých významných operácií počas Prvej svetovej vojny, Guvernér Malty a druhý Vysoký Komisár v Palestíne a Transjordásnku

6. Koniec Samuela ako Vysokého komisára

6.1 Následný vývoj v Palestíne

Británia prevzala správu nad Palestínou v situácií, kedy Arabská populácia nebola spokojná so situáciou po rozpade Osmanskej ríše. Arabi v Palestíne čelili situácii, kde z nadvlády osmanskej prešli pod nadvládu britskej byrokracie, na čele ktorej stál anglický žid Samuel. Tento fakt prispieval k nespokojnosti Arabskej populácie, ktorá navyše v dôsledku existencie pod osmanskou nadvládou nedisponovala tradíciou vytvárať politické organizácie a efektívne sa zapájať do správy krajiny, navyše v porovnaní so sionistami, absolútne nedokázala a nemala možnosti porovnateľne efektívne lobovať v Londýne za presadzovanie svojich predstáv o fungovaní Palestíny. (Matthews 2006).

Britská vláda v súlade s Balfourovou deklaráciou podporovala obmedzenú, ale stálu, židovskú imigráciu a postupné budovanie Národnej domoviny. Aby táto politika mohla fungovať, muselo byť nielen obmedzené právo na samourčenie arabskej palestínskej populácie, ale nemohla ani fungovať reprezentatívna forma správy územia. Situácia, kde väčšinová populácia neparticipovala na správe krajiny viedla k výraznejšiemu a radikálnejšiemu nacionalizmu a militarizmu, čoho dôsledkom boli mnohé ozbrojené útoky a strety, od vzniku mandátnej správy až do vzniku štátu Izrael o tridsať rokov neskôr (Morris 2011).

Samuelovi sa nepodarilo zmeniť situáciu, ktorá vznikla už v priebehu Prvej svetovej vojny, kedy sa Británia prihlásila k požiadavkám Arabov aj sionistov, napriek tomu, že ich požiadavky boli nezlučiteľné. Z tejto slepej uličky nedokázala Palestínu vyviesť ani ekonomická politika britskej správy.

Medzi rokmi 1922 až 1947 sa naďalej prehlbovali ekonomické rozdiely medzi Arabmi a židmi, napriek snahám britskej správy, boli veľké aj menšie investície v rukách židovskej komunity, hlavne vďaka imigrácii a podpore z diaspóry. Rast židovskej ekonomiky bol v tomto období 13,2% voči 6,5% v arabskej ekonomike a priemerný židovský príjem bol dva a pol krát väčší ako arabský (Khalidi 2007).

Po násilnostiach v Jaffe sa dlhšiu dobu nevyskytli väčšie ozbrojené strety a situácia v Palestíne sa zdala relatívne pokojná najmä z Londýna. Prispela k tomu najmä miera imigrácia do Palestíny, ktorá sa nezvyšovala, čo bol jednak dôsledok Bielej knihy, ale najmä ekonomickou situáciou v európskych krajinách a rovnako aj odchodom časti Židov späť do pôvodnej vlasti, ktoré spôsobovalo sklamanie zo života v Palestíne.

Po roku 1924 sa ale zvýšil podiel židovských osadníkov prichádzajúcich zo strednej Európy, najmä z Poľska, čo bolo spôsobené nepriaznivou politickou a ekonomickou situáciou v Poľsku a prijatím takzvaného zákona Johnson-Lodge v USA, ktorý výrazne obmedzoval imigráciu do Štátov. Medzi rokmi 1924 a 1931 tak do Palestíny pricestovalo približne 80 tisíc stredoeurópskych osadníkov, väčšinou robotníkov alebo obchodníkov s vlastným menším kapitálom, ktorí smerovali najmä do miest. Tento posun v zložení palestínskej židovskej komunity viedol k posilneniu pozície politika Vladimira Žabotinskeho[16], čo naďalej zdramatizovalo situáciu, pretože narástla podpora pre jeho predstavy ozbrojeného židovského hnutia. (Cohen 1978)

Vďaka tomu, že situácia sa zdala pokojná, dochádzalo k ďalšiemu sťahovaniu sa britských armádnych jednotiek a bezpečnostných zložiek z mandátneho územia. Navyše Arabi napriek umiernenej imigrácii, stále prechovávali pocit nedôvery voči židovským osadníkom aj mandátnej britskej správe spôsobený najmä nepomernou reprezentáciou, ekonomickými výhodami a tým, že sionistickú politiku ako takú vnímali ako zradu a nespravodlivosť zo strany Británie.

Zlá situácia znova vyvrcholila etnickým násilím v roku 1929, ktoré začalo ako spor medzi židovskou a arabskou komunitou o prístup k Múru nárekov. Násilnosti, ktoré sa naďalej vyskytovali v Palestíne aj v priebehu rokov tridsiatych jasne ukazujú, že komunity žijúce v Palestíne postupom času, nielen že nenastúpili na cestu vytvárania jednotnej spoločnosti, ale naopak, ešte viac sa od seba oddelili a fungovali vedľa seba v atmosfére strachu a nedôvery. Briti v reakcii na nepokoje pristúpili len k výraznejšiemu vyzbrojovaniu židovských osadníkov, ale neposilnili svoju vojenskú prítomnosť v rizikovej Palestíne, dôsledky čoho sa ukázali naplno počas arabského povstania v tridsiatych rokoch.

Samuelove politiky, ktoré mali v úmysle tieto komunity zblížiť, pozdvihnúť a priviesť k spolupráci v prosperujúcej Palestíne zlyhali. Komunity ostali oddelené politicky, ekonomicky aj sociálne, čo bolo zjavné aj pri násilných stretoch v roku 1929, kedy sa prevažne arabská polícia, ktorá mala po Britoch prevziať zabezpečovanie bezpečnosti a pokoja, odmietla postaviť arabskému davu a umožnila mu lynčovať Židov, pretože etnická

[16] Vladimir Jevgenievič Žabotinskij bol jeden z najvýznamnejších židovských vodcov 20. storočia, zakladateľ revizionistického sionizmu, spisovateľ, rečník, vojak a zakladateľ židovskej sebaobrannej organizácie v Odese

príslušnosť bola pre vtedajších Palestínčanov esenciálna, čo v tak rozdelenej spoločnosti zabránilo čo i len nádeji na fungovaniu Mandátu v jeho elementárnych funkciách.

6.2 Samuel po odchode z Palestíny

Po návrate z Palestíny do Anglicka bol Herbert Samuel poverený premiérom Stanleym Baldwinom viesť komisiu, ktorá mala za úlohu preskúmať a vypracovať správu o kríze v baníckom priemysle. Výsledná správa komisie bola publikovaná v marci 1926 a Samuel v nej konštatuje potrebu reorganizácie baníckeho priemyslu a navrhuje riešenia ako zníženia miezd baníkov, ukončenie vládnych stimulov pre túto oblasť ekonomiky a rázne odmieta nacionalizáciu baníckych firiem. Samuelom navrhnuté riešenia viedli v roku 1926 ku generálnemu štrajku.

Vo všeobecných voľbách v roku 1929 Samuel znovu získal kreslo v dolnej snemovni, kde zastupoval okrsok Darwen do roku 1935. V roku 1931 získal pozíciu zástupcu lídra Liberálnej strany a kvôli zdravotným problémom predsedu strany Lloyda Georga viedol stranu v lete 1931, kedy sa stala súčasťou vlády Ramsayho MacDonalda, Samuel sám znovu prevzal funkciu ministra vnútra. Politika vlády viedla k tomu, že z Liberálnej strany sa odštiepili dve frakcie, jednu z nich viedol Lloyd George, čo znamenalo, že Samuel sa stal oficiálny lídrom Liberálnej strany. Kvôli pretrvávajúcemu napätiu v strane a hroziacim ďalším štiepeniam Samuel postupne sťahoval strany z vlád - najprv liberáli nehlasovali za vládny návrh v dolnej snemovni, neskôr liberálni ministri podali demisie a v novembri roku 1933 strana prešla do opozície. Vo voľbách v roku 1935 Herbert Samuel neobhájil svoj mandát, čo znamenalo jeho koniec na čele Liberálnej strany.

V roku 1937 sa Samuel už ako Vikomt Samuel (titul mu bol udelený v tom istom roku) stal jedným z popredných podporovateľov politiky appesementu premiéra Chamberlaina voči hitlerovskému Nemecku, ale odmietol ponuku premiéra na kreslo vo vláde. V roku 1938 aktívne podporoval hnutie Kindertransportov[17]. Počas Druhej svetovej vojny sa Herbert Samuel stal členom Snemovne Lordov, kde bol zároveň lídrom Liberálnej strany, kreslo v

[17] Kindertransporty bol neoficiálny názov pre organizovanú snahu zachrániť najmä židovské deti pred Holokaustom, ktorá prebiehala v Spojenom kráľovstve deväť mesiacov pred vypuknutím druhej svetovej vojny.

snemovni Lordov zastával medzi rokmi 1944 a 1955. Po skončení aktívneho politického života sa Samuel venoval literárnej činnosti až do svojej smrti v Londýne 5. februára 1963. (Wasserstein, 1992)

7. Záver

Táto bakalárska práca sa zaoberala vznikom a príčinami vzniku napätej a násilnej atmosféry v Palestíne, ktorá na tomto území pretrváva dodnes. Je zjavné, že pôvod tejto komplikovanej situácie je v troch protichodných prísľuboch, ktorými sa zaviazala vláda Spojeného kráľovstva počas Prvej svetovej vojny, keď si odporovali jej záväzky voči francúzskym spojencom, arabským národom a svetovému sionistickému hnutiu.

Snažili sme sa popísať, prečo Británia považovala sa dôležité ovládať územie Palestíny, napriek mnohým finančným a bezpečnostným negatívam, ktoré jej správa tohto územia prinášala. Išlo o potrebu zabezpečiť si prítomnosť v strategicky dôležitom regióne medzi Tureckom a Egyptom a zabrániť tak eventuálnej strate vplyvu a zároveň získať prístup k dôležitým nerastným surovinám. Posledným relevantným faktorom bola prestíž, ktorú so sebou správa Palestíny prinášala a riziká, ktoré by so sebou nevyhnutne priniesol pokus vzdať sa Palestíny v komplikovanom svete medzivojnovej diplomacie.

Situáciu v Palestíne komplikovala najmä Sionistická politika, ku ktorej sa Británia prihlásila v Balfourovej deklarácií aj pod vplyvom memoranda Budúcnosť Palestíny, ktoré vypracoval Samuel. Ako sme v tejto práci popísali, s postupom času sa sionistická politika ukázala ako riziková, nákladná a nebezpečná, no londýnska vláda naďalej zotrvávala v snahe umožniť budovanie židovskej národnej domoviny v Palestíny. Dôvody prečo tak Londýn konal, sa dajú vyjadriť ako snaha dodržať sľub, ktorý bol daný opakovane na viacerých miestach, nielen sionistickým organizáciám ale aj medzinárodným partnerom. Navyše žiadne iné riešenie neponúkalo alternatívy bez nákladov a rizika, čo znamenalo, že Británia kontinuálne pokračovala vo svojej sionistickej správe Palestíny.

Situáciu sa snažila zlepšovať a neutralizovať administratívna správa Samuela v Palestíne, ktorý sa v duchu sionizmu a liberalizmu, ktoré boli jeho politickým svetonázorom počas celej kariéry pokúšal spravovať Palestínu tak, aby pozitívne dopady jeho opatrení zmiernili etnické napätie najmä medzi arabskou a židovskou komunitou. Modernizácia, progres a rozvoj Palestíny sa však neodzrkadlili na zmierovaní komunít, tak ako to predpokladal, ale naopak, často viedli naopak k väčším antagonizmom, pretože zo sionistickej politiky, či už išlo o hospodárske projekty alebo tvorbu politických inštitúcií, vždy viac profitovali židovskí osadníci. Najhoršie následky mal Samuelov neúspech vybudovať orgány, ktoré by sa podieľali na správe Palestíny a reprezentovali miestne obyvateľstvo, rovnako Arabov,

Kresťanov aj Židov, no nepodarilo sa mu do procesu zapojiť arabskú komunitu, čo viedlo i hlbšej spoločenskej dezintegrácií Palestíny s dlhodobými následkami.

Londýnska vláda v snahe minimalizovať politické náklady správy Palestíny navyše systematicky znižovala výdavky na správu Palestíny, čo sa dialo najmä prostredníctvom sťahovania armádnych jednotiek z Palestíny a postupné prenechávanie zabezpečenia pokoja a bezpečnosti na miestne zložky, čo bolo ale v realite nacionálnych rozbrojov veľmi riskantné, čo sa ukázalo pri opakovaných etnických ozbrojených stretov. Vláda tak umožňovala šírenie etnického napätia, ale odmietala poskytnúť potrebné zdroje na zachovanie bezpečnosti.

Herbert Samuel sa vo všetkých svojich rozhodnutiach riadil svojim liberalizmom a nesnažil sa v Palestíne ihneď vybudovať židovský štát, tak ako sa mnohí jeho odporcovia obávali. Presvedčenie, že pomalým ale kontinuálnym nárastom pomeru židovskej populácie v Palestíne a zároveň liberalizáciou, modernizáciou a celkovým rozvojom Palestíny, z ktorého by profitovalo aj arabské obyvateľstvo sa dá napredovať k vytvoreniu Národnej židovskej domoviny. Štátu, v ktorom si predstavoval tri Abrahámske náboženstvá existujúce pokojne pri sebe a spolu.

V kontraste z realitou doby však takýto postoj, ktorý viedol všetky jeho kroky vo funkcii Vysokého Komisára zarážajúco naivný. Arabské elity dávali najavo svoj odpor k sionistickým zámerom ešte pred pridelením Mandátu Británii a pokračovali v tom aj v Samuelovej Palestíne. Odpor nebol len rétorický a politický, násilnosti sprevádzali celé obdobie britského mandátu v Palestíne. Neboli to násilnosti voči osobe žida, ktorých sa mnohí obávali pred jeho menovaním, ale násilnosti a odpor voči politike sionizmu, ktorá sa snažila do krajiny obývanej Arabmi túžiacimi po štyroch storočiach osmanskej nadvlády po suverenite. Namiesto toho žili pod britskou správou aplikujúcou prosionistickú politiku, ktorá im z ich pohľadu neprinášala nič relevantné. Odpor drvivej väčšiny palestínskej populácie k politike vychádzajúcej z prísľubov Balfourovej deklarácie v kombinácií s klesajúcou podporov sionizmu v radách britských politikov, celosvetovým nárastom antisemitizmu a nacionalizmu viedol k zlyhaniu Samuelových liberálnych politík.

Jeho snaha o vytvorenie prosperujúcej fungujúcej Palestíny s vlastnou správou a fungujúcimi politickými inštitúciami sa nenaplnila ani z ďaleka. Nič z krokov jeho administratívy v Palestíne neviedlo k zapojeniu arabskej komunity do systému, ktorý sa snažila britská vláda vybudovať. Rovnako ako Židia, aj Arabi fungovali v rámci svojich vlastných kultúrnych a

náboženských štruktúr, v ktorých bujnel odpor k tým druhým. Židovský štát sa pod britskými krídlami v Palestíne nestal realitou, ani sa k realite bližšie nepriblížil, mierny nárast židovskej populácie sa nepremietol do ničoho, čo by pripomínalo fungujúci štát, alebo aspoň fungujúcu politickú komunitu.

Herbert Samuel dosiahol obdivuhodnú politickú kariéru, ale jeho pôsobenie v Palestíne nebolo prínosom pre Britániu, palestínskych arabov, židov, ani Samuela samotného. V kontraste s realitou sa jeho vízia o budúcnosti Palestíny ukázala ako idealistická, ignorujúca skutočné ambície a potreby obyvateľov Palestíny a zlyhala. Palestína tak uviazla v kŕči nefungujúcich inštitúcií a nespokojného obyvateľstva.

Použitá literatúra:

Lokman, Zachary. 1996. Comrades and Enemies - Arab and Jewish Workers in Palestine 1906 - 1948. University of California Press.

Segev, Tom. 1999. One Palestine, Complete. Metropolitan Books.

Omissi, David E. 1990. Air power and colonial control: the Royal Air Force, 19191939 .Manchester University Press ND.

Huneidi, Sahar. 2001. A broken trust: Herbert Samuel, Zionism and the Palestinians 19201925. I.B.Tauris.

Smith, Jean Barbara. 1993. The roots of separatism in Palestine: British economic policy, 1920-1929. Syracuse University Press.

Caplan, Neil. 1978. Palestine Jewry and the Arab question, 1917-1925 .Routledge.

Kupferschmidt, Uri M..1987. The Supreme Muslim Council: Islam Under the British Mandate for Palestine. Brill Academic Publishers.

Ghandour, Zeina B. 2009. A Discourse on Domination in Mandate Palestine: Imperialism, Property and Insurgency. London, Routledge.

Morris, Benny. 2011. Righteous victims: a history of the Zionist-Arab conflict. Knopf.

Matthews, Weldon C. 2006. Confronting an Empire, Constructing a Nation:Arab Nationalists and Popular Politics in Mandate Palestine. I. B. Tauris.

Cohen, Michael J. 1989. The Origins and Evolution of the Arab-Zionist Conflict. University of California Press.

Cohen, Michael J. 1998. Palestine to Israel: From Mandate to Independence. Oxon: Routledge

Cohen, Michael J. 1978. Palestine: Retreat from the Mandate: The Making of British Policy, 1936-45. London: Paul Elek

Knox, D. Edward.1981. The Making of a New Eastern Question: British Palestine Policy and the Origins of Israel, 1917-1925. Washington, D.C.: Catholic U of America.

Shamir, Ronen. 2013. Current Flow: The Electrification of Palestine. Stanford: Stanford UP.

Ingrams, Doreen. 2010. Palestine Papers1917-1922: Seeds of Conflict. Eland.

Samuel, Viscount Herbert. 1945. Memoirs. London.

Alderman, Geoffrey.1992. Modern British Jewry. Oxford University Press.

Wasserstein, Bernard. 1992. Herbert Samuel: A Political life. Clarendon Press.

Weizmann, Chaim . 1983. The Letters and Papers of Chaim Weizmann: August 1898-July 1931. Transaction Publishers.

Reynold, Nick. 2014. Britain's Unfulfilled Mandate for Palestine. Lexington Books.

LeBor, Adam. 2012. City of Oranges: Arabs and Jews in Jaffa. A&C Black.

Yapp, Malcolm. 1987. The Making of the Modern Near East 1792–1923. Longman

Biger, Gideon. 2004. The Boundaries of Modern Palestine, 1840–1947. Routledge.

Paris, Timothy J. 2003. Britain, the Hashemites and Arab Rule, 1920–1925: The Sherifian Solution. Routledge

Friedman, Isaiah. 2000. Palestine: A Twice-Promised Land? Vol. 1: The British, the Arabs, and Zionism, 1915-1920. Transaction Publishers.

Frantzman, Seth. Kark, Ruth. 2011. Bedouin Settlement in Late Ottoman and British Mandatory Palestine: Influence on the Cultural and Environmental Landscape, 1870-1948", New Middle Eastern Studies 1: 1-24.

Frantzman, Seth. Kark, Ruth. 2010. “Bedouin, Abdül Hamid II, British Land Settlement and Zionism: The Baysan Valley and Sub-district 1831–1948”. Israel Studies 15 (2). Indiana University Press: 49–79. doi:10.2979/isr.2010.15.2.49.

Huneidi, Sahar. 1998. “Was Balfour Policy Reversible? the Colonial Office and Palestine, 1921-23”. Journal of Palestine Studies 27 (2). [University of California Press, Institute for Palestine Studies]: 23–41. doi:10.2307/2538282.

Wasserstein, Bernard. 1976. “Herbert Samuel and the Palestine Problem”. The English Historical Review 91 (361). Oxford University Press: 753–75.

Mendes, H. Pereira. 1898. Zionism. The North American Review 167 (501). University of Northern Iowa: 200–210

Khalidi Rhashid. 2007. The Iron Cage: The Story of the Palestinian Struggle for Statehood. Beacon Press.

Hughes, Matthew.1999. Allenby and British Strategy in the Middle East. Frank Cass

O'Morgan, Kenneth. 1979.Consensus and Disunity: The Lloyd George Government 1918-1922. Clarendon Press

Samuel, Herbert. 1915. Budúcnosť Palestíny. Dostupné online: https://en.wikisource.org/wiki/The_Future_of_Palestine

Disturbances in May. 1921. Dostupné online: https://archive.org/stream/palestinedisturb00grearich#page/n1/mode/2up

Churchillova Biela kniha. 1922. Dostupné online: https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/f2ca0ee62b5680ed852570c000591beb?OpenDocument